

УДК 130.2

Ніколаєнко О. О.*Аспірантка кафедри етики, естетики і культурології Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС І УКРАЇНА: У ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті розглядається українська культурно-національна ідентичність в контексті постколоніального дискурсу. На матеріалах праць Е. Саїда, Г. Бгабга, Г. Співак, Т. Гундорової з'ясовується можливість застосування методики постколоніальних студій для аналізу пострадянських культур. Показується, що в Україні роль постколоніальної критики виконує література, оскільки артикулює такі її складові як розмисли про межі географії, точки перетину між культурою та політикою, постколоніальний комплекс, фемінізм, орієнталізм тощо.

Ключові слова: постколоніалізм, культурно-національна ідентичність, колонізатор, наратив, література, історія, географія

Початок ХХІ століття проходить під знаком глобалізації. Цей процес характеризується мультикультуралізмом, розвитком технологій, взаємодією у соціально-політичній та економічній сферах різних країн світу, ба навіть цілих континентів. Глобалізація передбачає інтеграцію локальних елементів у спільний простір, зокрема навіть розглядається ідея трансформації етносів/народів/націй у мега-спільноту, планетарну спільноту.

Подібні тенденції вже на початку другого десятиліття ХХІ ст. викликали різку критику глобалізації. Як контраргумент висувається теза про те, що глобалізація може призвести до глибокої кризи культури, адже створення однієї уніфікованої моделі розвитку різноманітних спільнот є шляхом до стандартизації, ідеології та знищення самобутності, унікальності. У зв'язку з цим, загострюється питання збереження власної культурно-національної ідентичності.

Відмітимо, що окремі складові глобалізаційного процесу є неунікними. Разом з цим, варто наголосити на тому, що на шляху до будь-якої інтеграції слід зберігати власну культурну традицію, символічний уні-

версум, що конститує наше життя. Глобалізація має включати у себе діалог з Іншим: діалог культур, політик, філософій тощо.

Україна бере активну участь в означених процесах, вибудовуючи діалог з різними країнами світу. Втім, Україна лише починає остаточно звільнятися від колоніального дискурсу, від існування в складі великих імперій. Вона заповнює «білі плями» у власній історії після здобуття державної незалежності та водночас відповідає на новітні виклики та загрози українській самобутності.

Українську спільноту характеризує пошук власної культурно-національної ідентичності на тлі глобалізації. Це передбачає актуалізацію культурної та історичної пам'яті, що охоплює комплекс постколоніальних питань, пов'язаних з пошуком культурно-національної ідентичності, який здійснюється та широко дискутується у всіх галузях гуманітарного знання: філософії, культурології, політології, літературознавстві, історії, соціології, психології тощо. Аспект, який представляється в статті, — це аналіз української культурно-національної ідентичності в контексті постколоніалізму.

Розглядаючи запропонований аспект, необхідним є звернення до публікацій «постколоніальних критиків» (Е. Саїда, Х. Бгабга, Г. Співак та інших). На меті «постколоніальної критики» було і залишається визнання домінування, як правило, західної культури на території колонізованих метрополією земель та способи боротьби за власну ідентичність в умовах колонізації. У 90-х рр. XX ст. постколоніальні студії зайняли місце в програмах англійських університетів у рамках таких дисциплін як англійстика, порівняльне літературознавство та культурології [5]. Український діаспорний дослідник, Марко Павлишин, зазначає, що постколоніальній свідомості притаманна політична заангажованість, схильність до плюралізму, толерантності, компромісу та іронії [5]. Ці риси вказують на те, що постколоніалізм є постмодерним явищем. Він бере до уваги теоретичні напрацювання М. Фуко, Ж. Дерріда, Ф. Ліотара та ін.. Головними представниками постколоніальної критики є Едвард Саїд, ФранцФанон, Гаятрі Чакраворті Співак, Гомі Бгабга. Розглянемо детальніше їхню позицію та визначимо її значення для формування української «постколоніальної критики», центром якої є питання культурно-національної ідентичності.

Засновником «постколоніальної критики» прийнято вважати Ф. Фанона. Він досліджував свідомість колоніального суб'єкта, який опинився у ситуації не лише політичного, економічного, соціального тиску, але й відчув суттєвий вплив на власну ідентичність [4, с. 110–111], тобто

культурна і/або расова нерівність створювали умови для комплексу меншовартості колоніального суб'єкта. Механізмами вивільнення від цієї залежності та супротиву, на думку Фанона, є мова, культура та історія. Думки Фанона продовжив Е. Саїд у працях «Культура й імперіалізм», «Орієнталізм». Зокрема, він говорить про європейські та деякі азійські країни, які впродовж XIX ст. встановили своє панування на землях Африки, Латинської Америки, Північної Америки, Австралії, Нової Зеландії, на Близькому та Далекому Сході. Йдеться передовсім про Британію, Францію, Іспанію, Російську імперію, США, Японію тощо. Вони продемонстрували модель домініонів або володінь та заклали фундамент теперішнього глобального світу [6]. Для Саїда є очевидним взаємозв'язок між культурою та «імперіалізмом», тобто та атмосфера, яку створила імперія (скажімо, з расовою теорією, географічними спекуляціями, економікою залежності) впливала, наприклад, на інтерпретації вікторіанського роману або німецької метафізики. Саїдові йдеться про заангажованість мистецтва. Отже, ці точки перетину між культурою та імперської політикою, створювали загальний «імперський дискурс», у якому економічне висловлювання О'Брайсна «хвибні сподівання, ніби великі прибутки накопичуватимуться» відсилало до роману «Великі сподівання» Ч. Діккенса чи героїв «Ярмарку суети» В. Теккерея.

Відштовхуючись від міркувань про землю, розселення на ній, контроль за нею, «імперський дискурс» ставав розмислом про межі географії, про боротьбу за географію, про значення географії для історичного досвіду тієї чи іншої нації, а також про ідеї, форми, образи та уявлення, що підтримували імперіалізм. Саїд дає наступне визначення «імперіалізму»: він означає практику, теорію та ставлення панівної метрополії, яка керує віддаленою територією. Його наслідком є «колоніалізм» — насадження поселень на віддалених територіях [6]. Життя та боротьба за ідентичність поневолених народів, у яких немає політичного суверенітету, складає «колоніальний дискурс». Фактично колонізований народ перебуває під контролем, що досягається за допомогою сили, політичної колаборації, економічної, соціальної та культурної залежності. У наш час, вважає Саїд, власне «колоніалізм» переважно завершився, а от «імперіалізм» ще виявляє себе у загальнокультурній царині та соціальних, ідеологічних практиках.

Імперський дискурс забезпечується ідеєю існування імперії. Вона пронизує усі культурні сфери, артикуюючи присутність категорій «правителя» та «підлеглого». І правитель, і підлеглий (підданиць) «має власну низку інтерпретацій спільної історії, зі своєї позиції,

з власним історичним сенсом, власними емоціями та традиціями» [6]. Імперіалізм та колоніалізм не зникає з кінцем відповідної історичної доби. Вони залишаються у спільній культурній та історичній пам'яті народу та здатні чинити тиск на свідомість індивідів, а, отже, як вже було зазначено, впливають на формування культурно-національної ідентичності. Саїд вважає, що цей взаємозв'язок яскраво демонструє література. Наприклад, вона була учасницею європейських закордонних компаній XIX ст., консолідуючи ті структури, що підтримували та розвивали практику імперії. У цьому аспекті варто згадати Діккенсовий образ Домбі, що уособлював імперську торгівлю, етос британського меркантилізму та відчуття необмежених можливостей для просування закордон [6]. Також можна навести приклад образу пана Паратова з драми Островського «Безприданниця», який йде не за природним відчуттям кохання, а за штучними цінностями Російської імперії, статком та домінуванням над іншими.

Для постколоніального дискурсу є притаманним осмислення минулого колоніалізму задля кращого розуміння складностей сьогодення в незалежних державах [6]. Йдеться про те, що було спільним, а що було відмінним у колоніальному досвіді у сферах політики, культури, естетики тощо. Постколоніалізм розгортає травматизм колоніального досвіду, демонструючи «рубці» та «шрами» минулого, які виявляються у пам'яті про «обірвану» історію тієї чи іншої нації, що перебувала під пануванням імперії. Постколоніалізм «дає право» колись підлеглим народам відверто говорити та діяти на власній території, тобто самовизначатись, утверджувати культурно-національну ідентичність.

Культурний аналіз постколоніалізму базується також на переплетенні географії та історії. Наприклад, виникають нові оповіді чи студії з орієнталізму, африканізму або ж студії з англійськості чи французькості як переосмислення колишньої імперської ідентичності. Ці ж процеси відбуваються на пострадянському та постюгославському просторі, адже означені території перебували у союзах держав, що продовжували впроваджувати імперську політику. Втім, на думку Саїда, аналіз ідентичності «постколоніальних» держав є неможливим без звернення до «імперських» наративів і навпаки: «Адже жодна протилежність не може існувати сама по собі, без низки протилежностей, заперечень та опозицій: греки завжди потребують варварів, а європейці — африканців, орієнталів і т. д. ... Без руху опору імперії, який відбувся на всіх периферіях, неможливо було б читати й інтерпретувати головні куль-

турні тексти метрополії у цей активізований, переформований спосіб» [6].

Процеси постколоніалізму, вважає Саїд, розпочалися після виснаження модернізму і проявляються у вигляді постмодернізму, тобто кризи великих наративів (зокрема, просвітницьких), як це визначив Ліотар. Авторитет західного спостерігача (мандрівника, торговця, науковця, романіста тощо), який претендує на всезнання, зникає. Сферу культури починають обіймати раніше «витіснені» голоси: митці та інтелектуали з колишніх колоніальних територій, феміністки та ін.. Усередині постколоніалізму формуються нові дискурси, що прояснюють його загальну практику та вбирають провідні ідеї постмодернізму. Так, продовження аналізу постколоніалізму демонструє ряд публікацій Гомі Бгабга, літературознавця та культуролога індійського походження, директора Гуманітарного центру Гарвардського університету.

На думку Бгабга, культурне конструювання належності до певної нації визначається через соціальну та текстуальну самоідентифікацію, тобто через низку наративів. Загалом дослідник визначає націю як «наративну стратегію». Її апаратом символічної влади є такі категорії як сексуальність, класова приналежність, територіальна параноя або «культурна відмінність». Усі вони використовуються в процесі написання нації. У зв'язку з цим Бгабга наводить позицію Ф. Джеймісона, який використовує поняття «ситуативної свідомості» або національної алегорії, де через передачу індивідуального досвіду, через історію відбувається переказ колективності [2, с. 178]. Відтак, кожна нація (і «колонізатор», і «колонізований») представляє себе у вигляді наративу. Колонізатор намагається створити оповідь нарцистичного типу, ствердити себе через владу та історію, яка обґрунтовувала би його домінування. Колонізований (підданець) через насильницьке захоплення його життєвого простору опиняється у ситуації вакууму, але втрату він переносить у площину метафори, тобто у словесному полі розгортається його боротьба за свободу та існування. Ця метафора має просторові та часові виміри.

Національний простір можна визначити через кордони. Крім свого фактичного значення (географічний маркер, державні межі) вони вказують також на територію, де мають місце дискурси, що належать саме цій, а не іншій нації. Йдеться про риторичну стратегію соціальних відношень. До такої стратегії належить метафора ландшафту як простору культурно-національної ідентичності або метафора тілесної рани у разі втрати цього простору тощо.

У контексті темпорального виміру Бгабга відмовляється від позиції історизму. На його погляд, націю слід розуміти як неперервний процес продукування «нації» і, разом з цим, як вже утворене культурне формування. Тобто мова йде про постійне оновлення національного нарративу, але в межах власної локальності, вже визначеної Бгабга [2, с. 177–178].

Таким чином, Бгабга продемонстрував, що і колонізаторові, і підданцю характерна розщепленість «Я», прагнення до першопочаткової цілісності, однак, її неможливо досягнути. Зважаючи на це, у добу постколоніалізму варто говорити про постійне творення нарративу нації у межах її локальності. Кожен культурний фрагмент має увійти в мозаїку нації. Творення нарративу нації, як вже зазначалось, відбувається у «формуючому тексті».

Також у річищі постколоніальної теорії працює учениця Е. Саїда, літературний критик, філософ, культуролог, Гаятрі Чакраворті Співак. Вона користується ідеями деконструкції Дерріда, марксизму, фемінізму для прояснення суті постколоніалізму.

На думку Співак, кожна «постколоніальність» є вкоріненою у певний контекст (географічний, історичний, політичний, культурний тощо), а тому й характеризується відмінностями. Загалом, «колонізатором» вона пропонує вважати ту чужу національну державу (nation-state), яка перебирає собі роль правителя (на колонізованій території), карбуючи на свій зразок і розсуд закони, системи освіти, чи трансформуючи спосіб виробництва з метою досягнення своєї ж власної економічної вигоди [7, с. 20]. Вивчення цих процесів має бути, вважає Співак, інтердисциплінарним, оскільки воно забезпечуватиме цілісне бачення ситуації.

Головне питання, яке поставила Співак стосувалось «пригнічених», «підданців», «підпорядкованих», а саме «Чи можуть пригнічені говорити?» («Can the Subalterns speak?»). Слід зазначити, що переклад слова «subaltern» має декілька значень. По-перше, йдеться про «пригнічених» («підпорядкованих») з конотацією класової гегемонії; по-друге, про армійський контекст, оскільки «subaltern» також перекладається як «молодший офіцер»; по-третє мовиться про «підданих», про вираз функціональної залежності. Якщо узагальнити усі можливі варіанти перекладу, то «subaltern» є тією меншістю, яку і досліджує Співак, — робочі, населення третього світу, жінки, тобто залежні від вищих інстанцій [8].

Співак зазначає, що поступовий рух «пригнічених» до вивільнення ускладнюється на фазі імперіалізму. Цією проблемою займається спільнота інтелектуалів, що може бути названа «Група з досліджень

пригнічених» («Subalternstudiesgroup»). Її представниками є Ранаджит Гуа, Шахід Амін, Давід Арнольд, Гаятрі Співак та інші. Зокрема, вони переосмислюють колоніальну історіографію Індії у перспективі селянських повстань у часи колоніальної окупації. Для Співак це питання розгортається у площині «дозволу на оповідь», що його дискутував Саїд та Бгабга, себто мова йде про право колонізованого народу на свій «формуючий текст», на історіографію, які обґрунтовували би його існування. «Група з досліджень пригнічених» вважає, що в часи колоніального минулого Індії існувала так звана «політика народу». Це була автономна сфера, що не походила з політики еліт, не залежала від неї. Вона діяла всередині країни, незважаючи на колоніалізм, розвиваючи власні методи боротьби. На наш погляд, подібний підхід є актуальним і для української історії, адже і у часи Російської імперії, і у Радянському Союзі існувала група українських інтелектуалів, переважним чином письменників, що працювали попри заборони на публічну діяльність, на використання української мови та зберігали автономну сферу української культури.

Співак, як й інші постколоніальні критики, застосовує свою теорію до вивчення конкретних літературних творів, оскільки той чи інший твір представляє голос «subaltern». Наприклад, вона говорить: «Я раджу використовувати літературу, що несе у собі феміністичні ідеї, як «непояснювальну» теорію практики» [7, с.169–170]. Таким чином, через літературу та роботу інтелектуала «пригніченим» («підпорядкованим») повертається голос. Ця теза є вкрай актуальною і для української культури. На початку XXI ст. постколоніальні дослідження вийшли за межі суто англomовного імперського досвіду. Зокрема, Джон Макліод називає цей процес «зміною притягання поля», йдеться про інтерес до інших європейських імперій. Це також передбачає уточнення методів аналізу, що застосовуються у постколоніальній теорії, адже об'єктом аналізу стають нові імперії, міграція, глобалізація, вплив масової культури, гендерний аспект тощо [3]. Серед альтернативних різновидів постколоніалізму виокремлюють латиноамериканський, португальський і при цьому резонно постає питання про східноєвропейський постколоніалізм, тобто чи слід застосувати методіку постколоніальних студій до постсоціалістичних культур Східної Європи? Тамара Гундорова говорить про дві можливості подібного застосування. По-перше, перенесення постколоніальної методології на Схід Європи може виглядати як інтелектуальна колонізація цих теренів з боку Заходу. З іншого боку, цю тенденцію можна трактувати як спробу змінити парадигму домі-

нування західного мислення, вписуючи в неї досвід тоталітаризму, інших форм імперіалізму, а також новітніх дискусій довкола ідеології супротиву, яка притаманна постколоніалізму [3]. Постколоніальну ідеологію супротиву активно використовує та ретранслює сучасна східноєвропейська культура, особливо її популярний різновид, адже такі категорії як «тіло», «музика», «література», «танець», «текст» трактуються як форми спротиву колоніальному і/або тоталітарному насильству. Також до уваги береться гендерний аспект, оскільки, як зазначала Співак, жіноче тіло репрезентує власну передачу пам'яті. Відтак, «постколоніальне відкриття» Сходу Європи є, все ж, зміною парадигми західного мислення, а не інтелектуальною експансією.

На думку Гундорової, ставлення Західної Європи до свого Сходу раніше артикулювалось в межах дискурсу орієнталізму. Доба Просвітництва з ідеями картографування, цивілізації, колекціонування «відкрила» на мапі Європи слов'янський світ. Звісно, йдеться не про географічне, а про нове культурне відкриття. Воно було втілене у концепції європейської цивілізації Гердера. Саме він виокремив слов'ян географічно та історично на мапі Європи, уподібнив їх до Сходу та назвав їхнє місцезнаходження «Східною Європою» (*östliches Europa*). Це дало підстави, вважає Гундорова, для створення імперіалістичної епістемології, яка будувалась на онтологічній різниці між Заходом та Сходом Європи, на відторгненні центром «цивілізації» Сходу, про «екзотизацію» слов'янського населення [3]. Так, Україну було названо «ною Грецією», оскільки її народ мав веселий мирний норов, музичальність, а ландшафт з «прекрасним небом» та «плодючими нивами» нагадував простори Еллади. Для Гердера український край був досі диким та некультурним, але він розглядався як основа для майбутньої європейської «цивілізованої» нації, що залежало від «духу культури» та просвіти Заходу.

Концепція України як «нової Греції» була однією з провідних для романтичного бачення української народності у XIX ст. (М. Максимович, М. Цертелев, М. Гоголь та інші) [3], а отже заклала підвалини її культурно-національної ідентичності. Долучаючи гендерний аспект, варто сказати, що Україна як Схід Європи виступала фемінною, пасивною, ностальгічною, містичною. Так, Шевченко асоціював колоніальне становище України в межах Російської імперії зі скривдженою матір'ю, жінкою-покриткою. Навіть козаччина, маскулінна сила, пов'язувалась з жіночим демонічним началом. Наприклад, любов до чужинки Андрія,

сина Тараса Бульби у однойменній повісті Гоголя, одомашнення козацької волі в «Чорній Раді» Куліша тощо [3].

Варто також зазначити, що сучасна українська література (Ю. Андрухович, С. Жадан, О. Забужко, М. Матіос та ін.) артикулює питання постколоніалізму, зокрема актуальною є наступна проблематика: розрив генерацій, постколоніальний комплекс або постколоніальна травма, смерть імперії як смерть Батька, чорнобильський катастрофізм (визначення Т. Гундорової) тощо. Сучасна українська література не лише долучається до постколоніальної критики, але й у деяких випадках і виконує її функції. Йдеться про долучення саме до постколоніального, а не постімперського дискурсу. Постімперський дискурс більшою мірою є притаманним Росії. Постколоніалізм має на меті деконструкцію колоніального минулого, однак в Росії цього досі не відбулось: «Для російської свідомості процес колонізації був вкрай суперечливим, оскільки росіяни, що почували себе імперською нацією, і досі відчують себе не стільки колонізаторами, скільки визволителями (країн Європи від ярма фашизму, країн Далекого Сходу та Африки від американського імперіалізму, ще раніше колишніх радянських республік Кавказу та Середньої Азії від агресивної політики Туреччини» [1]. Культура Російської імперії та Радянського Союзу була літературоцентричною, тобто ґрунтувалась на владі слова, зокрема часто-густо воно мало політичні та репресивні функції [1]. Зважаючи на це, вивільнення з-під влади імперії та її колоніальної політики стало для України і вивільненням з-під «влади слова». У цьому процесі провідну роль виконувала і виконує досі література.

Сучасний український письменник є соціально заангажованим. Він створює, як правило, «формуючий текст», що ставить питання про культурно-національну ідентичність. Для пошуку відповіді на питання «хто ми є?» та «які ми є?» письменник обирає різні риторичні стратегії, однак вони працюють в межах постколоніального дискурсу. Постколоніальна теорія стала актуальною для української літератури у 90-х рр. ХХ ст. Це було пов'язано з розпадом «імперії» Радянського союзу та встановленням української незалежності. Україна, що перебувала декілька століть під владою російської «метрополії», нарешті здобула шанс деконструювати власне минуле задля майбутнього поступу. Г. Бгабга вважав, що культурне конструювання належності до певної нації визначається через соціальну та текстуальну самоідентифікацію, тобто через низку наративів. Саме сучасна українська література демонструє створення подібних наративів.

Отже, фактично роль постколоніальної критики в Україні виконує література, оскільки артикулює такі її складові як розмисли про межі географії, точки перетину між культурою та політикою, постколоніальний комплекс, фемінізм, орієнталізм тощо. Таким чином, постколоніальний дискурс сучасної літератури створив умови для нового написання нації, адже літературний твір став полем дискусій щодо культурно-національного самовизначення.

Список використаних джерел:

1. Берг М. Постколониальный дискурс и проблема успеха в современной русской литературе / Михаил Берг. — [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.mberg.net/psttk/>
2. Бхабха Х. Место нахождения культуры. / Хоми Бхабха [пер. с англ. Г. Гобзем] // Перекрестки. — № 3–4. — 2005. — С. 161 — 191.
3. Гундорова Т. Пост-орієнталізм, іміграційний романс і нові можливості постколоніальних студій у Східній Європі. / Тамара Гундорова. — [Електронний ресурс] — Режим доступа: <http://www.academia.edu/6443849/>.
4. Дробышева Е. П. Культуры, нации и идентичности в ситуации «политического антагонизма и неравенства» / Е. П. Дробышева // Идеи и идеалы. — № 1 (3). — Т. 2. — 2010. — С. 110–116.
5. Павлишин М. Постколоніальна критика і теорія / Марко Павлишин // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. — Львів: Літопис, 1996. — С. 531 — 535.
6. Саїд Е. Культура й імперіялізм. / Едвард Саїд; [пер. з англ. К. Ботанова, Т. Цимбал, Н. Іхазалі, Т. Марценюк]. — К.: Критика, 2007. — 608 с. — [Електронний ресурс] — Режим доступа: <http://edward-said.narod.ru/culture.htm>
7. *Співак Г. Ч. В інших світах. Есеї з питань культурної політики* / Гайятрі Чакраворті Співак; [пер. з англ. Р. Ткачук, І. Супрунець, А. Кулаков]. — К.: Вид. дім «Всесвіт», 2006. — 480 с.
8. Spivak Ch. G. Can the Subaltern speak? / Gayatri Chakravorty Spivak. — [Electronic resource] — Access mode: http://www.mcgill.ca/files/crlaw-discourse/Can_the_subaltern_speak.pdf

Стаття надійшла до редакції 02.02.2015 р.

Николаенко А. О. Постколониальный процесс и Украина: в поисках идентичности

В статье рассматривается украинская культурно-национальная идентичность в контексте постколониального дискурса. На материалах работ Э. Саида, Х. Бхабха, Г. Спивак, Т. Гундоровой выясняется возможность применения методики постколониальных студий к анализу постсоветских культур. Показывается, что в Украине фактическую роль постколониальной критики исполняет литература, поскольку она артикулирует такие вопросы как размышления про границы географии, точки соединения между политикой и культурой, постколониальный комплекс, феминизм, ориентализм и тд.

Ключевые слова: постколониализм, культурно-национальная идентичность, колонизатор, нарратив, литература, история, география.

Nikolayenko A.O. The post-colonial process and the Ukraine: in search of an identity

The article deals with the cultural-national identity in context of postcolonial discourse. On theoretical materials of E.Said, H.Bhabha, G.Spivak, T.Gundorova the author finds out possibility of application of technique of postcolonial studios to the analysis of Post-Soviet cultures. The author shows that in Ukraine the actual role of postcolonial critique is played by literature. The Ukrainian literature articulate such questions as reflections about limits of geography, connection points between politics and culture, a postcolonial complex, feminism, orientalism etc.

Keywords: postcolonialism, cultural-national identity, colonialist, narrative, literature, history, geography